ARREST VAN HET HOF
VAN 16 MAART 1977 [1]

# F. Liégeois
# tegen Rijksdienst voor Werknemerspensioenen
# (verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door de Arbeidsrechtbank te Charleroi)

**Zaak 93/76**

Samenvatting

*Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering in de zin van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 — Begrip*

De term „vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering" in artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 doelt mede op de gelijkstelling, voor verzekeringsdoeleinden, van studietijdvakken met arbeidstijdvakken ongeacht of het daarbij gaat om de voortzetting van een tevoren gevestigde verzekeringsverhouding.

In de zaak 93/76

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de Arbeidsrechtbank te Charleroi, in het aldaar aanhangig geding tussen

FERNAND LIÉGOIS, te Marcinelle,

en

RIJKSDIENST VOOR WERKNEMERSPENSIOENEN, te Brussel,

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71,

wijst

1 — Procestaal: Frans.

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, A. M. Donner en P. Pescatore, kamerpresidenten, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: G. Reischl
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

## ARREST

## Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten, het procesverloop en de krachtens artikel 20 van 's Hofs EEG-Statuut ingediende opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en procesverloop

Verzoeker in het hoofdgeding, een Belgisch onderdaan, volgde een ingenieursstudie in België van 1950 tot 1954 en in Frankrijk van 1954 tot 1956. Na vervulling van zijn militaire dienst in België werkte hij in Frankrijk van 1958 tot 1960. Hij zette zijn studie voort in de Verenigde Staten van 1960 tot 1963 en ging opnieuw in Frankrijk werken van 1964 tot 1965. Tussen 1966 en 1970 werkte hij in de Verenigde Staten en sedert 1971 is hij in België werkzaam.

Ingevolge de Belgische wet kan een werknemer in het kader van de algemene pensioenregeling voor werknemers zijn studietijdvakken met arbeidstijdvakken doen gelijkstellen na betaling van bijdragen. Met een beroep op deze bepalingen diende Liégeois bij het bevoegde Belgische verzekeringsorgaan, de Rijksdienst voor Werknemerspensioenen (RDWP), verweerder in het hoofdgeding, een aanvraag in voor de inaanmerkingneming van zijn twee studietijdvakken (1. 1. 1951 tot 31. 8. 1954 en 1. 9. 1960 tot 31. 8. 1963).

Bij besluit van 23 januari 1974 wees de RDWP dit verzoek af op grond dat betrokkene niet voldeed aan een der Belgische wettelijke voorwaarden voor de inkoop van studietijdvakken, namelijk dat hij na zijn studie allereerst een beroepsactiviteit heeft verricht, waardoor hij onder te toepassing valt van de Belgische wettelijke regeling inzake werknemerspensioenen.

Op 21 februari 1974 stelde Liégeois tegen dit besluit van de RDWP beroep in bij de Arbeidsrechtbank te Charleroi, waartoe hij betoogde dat de verzekeringstijdvakken die hij aanstonds na zijn studie in Frankrijk had vervuld, ingevolge artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 moesten worden aangemerkt als in België vervulde verzekeringstijdvakken.

Artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 bepaalt:

Indien de wetgeving van een Lid-Staat de toelating tot de vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering afhankelijk stelt van de vervulling van tijdvakken van verzekering, worden, voorzover nodig, de tijdvakken van verzekering of van wonen welke krachtens de wetgeving van een andere Lid-Staat vervuld zijn, in aanmerking genomen alsof het tijdvakken van verzekering betrof, welke krachtens de wetgeving van eerstbedoelde Staat vervuld waren."

Van mening dat de uitspraak in het hoofdgeding afhing van de uitlegging van bepalingen van gemeenschapsrecht, besloot de Arbeidsrechtbank te Charleroi bij vonnis van 9 september 1976 het geding te schorsen en het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de volgende prejudiciële vragen voor te leggen:

1. Is de voorwaarde van artikel 7, paragraaf 1, le, van het Belgisch Koninklijk Besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers — inhoudende dat de werknemer die studietijdvakken in aanmerking wil doen nemen, moet bewijzen dat hij uit hoofde van beroepsarbeid die hij in de eerste plaats na zijn studie heeft verricht, onder de toepassing valt van het Belgisch Koninklijk Besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende dezelfde pensioenen —, een clausule die de toelating tot de vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering afhankelijk stelt van de verplichting een verzekeringstijdvak te vervullen, in de zin van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71/EEG, ofwel een clausule in de zin van een andere gemeenschapsbepaling?
2. Zo neen, kan de werknemer van Belgische nationaliteit dan aanspraak maken hetzij op gelijkheid van behandeling in de zin van artikel 3, lid 1, van verordening 1408/71, hetzij op inaanmerkingneming van het in Frankrijk vervulde tijdvak van verzekering alsof het eeen tijdvak betrof dat krachtens de Belgische wetgeving was vervuld in de zin van artikel 45, lid 1, dier verordening, dat wil zeggen voor het verkrijgen, het behoud of het herstel van het recht op uitkeringen krachtens de ouderdoms- en overlijdensverzekering (pensioenen), of in de zin van enige andere gemeenschapsbepaling?

Het verwijzingsvonnis is ingekomen ter griffie van het Hof op 28 september 1976.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

## II — Samenvatting van de bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

*Verzoeker in het hoofdgeding* merkt op dat hij in de positie verkeert van een werknemer die zich binnen de Gemeenschap verplaatst. De inaanmerkingneming van studietijdvakken voor de vaststelling van rechten op werknemerspensioen levert duidelijk een geval op van toelating tot een vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering. Artikel 7, paragraaf 1, sub 1, van het Belgisch Koninklijk Besluit van 21 december 1967, dat deze toelating afhankelijk stelt van het bewijs dat na de studie allereerst een beroepsarbeid is verricht, welke de toepassing van het Belgisch Koninklijk Besluit nr. 50 meebrengt, stelt de toelating tot de vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering in feite afhankelijk van de vervulling van een verzekeringstijdvak. Derhalve zijn termen aanwezig voor toepassing van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71.

Eveneens zijn termen aanwezig voor toepassing van artikel 45 van verordening 1408/71 — zoals gewijzigd bij verordening 2864/72, artikelen 1-13 —, daar de Belgische wettelijke regeling het verkrijgen, het behoud of het herstel van het recht op ouderdomsuitkeringen en pen-

sioen afhankelijk stelt van de vervulling van tijdvakken van verzekering of van wonen. Volgens deze gemeenschapsregeling moet net zozeer rekening worden gehouden met elk tijdvak, vervuld krachtens de wettelijke regeling van een andere Staat, in casu Frankrijk.

*Verweerder in het hoofdgeding* refereert zich aan 's Hofs oordeel. Hij merkt slechts op dat Liégeois door de verplichte betaling van bijdragen aan de Franse sociale zekerheid voldoet aan de gestelde voorwaarden voor inaanmerkingneming van zijn studietijdvakken, ingeval het Hof zou oordelen dat ingevolge artikel 9, lid 2, en artikel 45, lid 1, van verordening 1408/71 de verzekeringstijdvakken, vervuld onder de wettelijke regeling van één Lid-Staat, moeten worden geacht te zijn vervuld onder de wettelijke regeling van elke andere Lid-Staat.

Volgens de *Commissie* doet zich in casu eigenlijk maar één probleem voor, namelijk of in verband met verordening 1408/71 de voorwaarde dat men na zijn studie allereerst onderworpen moet zijn geweest aan de Belgische sociale zekerheidswetgeving, kan worden tegengeworpen aan een werknemer die zijn studietijdvakken als arbeidstijdvakken wil inkopen, wanneer die werknemer na zijn studie eerst onderworpen is geweest aan de sociale zekerheidswetgeving van een andere Lid-Staat.

Studenten zijn volgens de Belgische wetgeving niet zoals in Frankrijk verplicht aangesloten bij de algemene sociale verzekering. Tijdvakken van militaire dienst worden naar Belgisch recht met tijdvakken van arbeid als werknemer gelijkgesteld voor de toepassing van de algemene pensioenregeling, op voorwaarde dat de betrokkene bij inlijving in het leger als werknemer in België was tewerkgesteld of de hoedanigheid van werknemer binnen drie jaar na afloop van de militaire dienst heeft verkregen en gedurende tenminste een jaar heeft behouden.

Het komt de Commissie voor dat in een stelsel van coördinatie van de sociale zekerheidswetgevingen der Lid-Staten de eis van onderworpenheid aan de Belgische wetgeving — overigens begrijpelijk in verband met het systeem van berekening van de bijdragen voor de inkoop van de studietijdvakken — remmend werkt op het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap.

Bij de toepassing van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 doen zich twee problemen voor, en wel ten eerste of artikel 7 van het Belgisch Koninklijk Besluit van 21 december 1967 moet worden beschouwd als een vrijwillige verzekering. In de gemeenschapsverordeningen wordt dit begrip nergens gedefinieerd. Daar echter de betaling van bijdragen voor de inkoop van studietijdvakken ter vrije keuze van de betrokkene staat, lijdt het geen twijfel dat een dergelijke inkoop een vrijwillig karakter heeft. Maar kan dan de eis van verplichte onderworpenheid aan de Belgische wetgeving bij de eerste tewerkstelling na de studie zo worden opgevat dat „de toelating tot die verzekering afhankelijk wordt gesteld van de vervulling van tijdvakken van verzekering", zoals artikel 9, lid 2, zegt? De enige voorwaarde voor de toepassing dezer bepaling is dat men op enig tijdstip in de betrokken Lid-Staat werknemer is geweest. Artikel 1, sub a, iii, van verordening nr. 1408/71 — bepalende dat werknemer in de zin der verordening eenieder is die vrijwillig is verzekerd, mits hij tevoren in het kader van een voor loontrekkenden geldend stelsel van dezelfde Lid-Staat verplicht verzekerd is geweest tegen dezelfde gebeurtenis — verzet zich niet tegen een dergelijke uitlegging, omdat deze bepaling alleen wil aangeven wie de hoedanigheid van werknemer heeft; er is geen enkele bepaling, op grond waarvan tijdvakken vervuld vóór de onderworpenheid aan de verplichte verzekering, anders kunnen worden behandeld dan daarna vervulde tijdvakken.

Samenvattend zou de Commissie de verwijzende rechter als volgt willen antwoorden:

„Bij ontbreken van een uitdrukkelijke bepaling in de gemeenschapsregeling omtrent de coördinatie van de wetgevingen der Lid-Staten op het punt van gelijkstelling van studietijdvakken met tijdvakken van tewerkstelling, moeten, ter waarborging van het vrije verkeer van werknemers, de bepalingen van een nationale wettelijke regeling, welke een zodanige gelijkstelling mogelijk maken middels vrijwillige betaling van bijdragen over bedoelde tijdvakken, worden beschouwd als een vrijwillige verzekering, waarop artikel 9, lid 2, van 's Raads verordening 1408/71 van toepassing is."

Overwegende dat tijdens de mondelinge behandeling verweerder in het hoofdgeding nog te kennen heeft gegeven dat een gelijkstelling van studietijdvakken met tijdvakken van arbeid niet is te beschouwen als toelating tot een vrijwillige verzekering en dat artikel 9, lid 2, slechts geldt voor tijdvakken van vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering, die zijn vervuld na een tijdvak van verplichte verzekering;

Overwegende dat verzoeker in het hoofdgeding, ten deze vertegenwoordigd door de heer Dom, verweerder in het hoofdgeding, ten deze vertegenwoordigd door de heer Pettot, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door mejuffrouw Jonczy, als gemachtigde, ter terechtzitting van 9 februari 1977 in hun mondelinge opmerkingen zijn gehoord;

Overwegende dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 2 maart 1977 conclusie heeft genomen;

## Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Arbeidsrechtbank te Charleroi bij vonnis van 9 september 1976, ingekomen ter griffie van het Hof op 28 september 1976, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag twee vragen heeft gesteld inzake de uitlegging van artikel 9, lid 2, van 's Raads verordening 1408/71 van 14 juni 1971 (PB L 149 van 5. 7. 1971, blz. 2);

2 dat deze vragen zijn gerezen in een geding over het recht van een Belgisch onderdaan, verzoeker in dat geding, op de onder bepaalde voorwaarden in de Belgische wetgeving toegelaten gelijkstelling van studietijdvakken met tijdvakken van arbeid;

3 Overwegende dat de betrokkene van 1950 tot 1954 in België en van 1954 tot 1956 in Frankrijk heeft gestudeerd en, na vervulling van zijn militaire dienstplicht in België, van 1958 tot 1960 in Frankrijk heeft gewerkt;

4 dat hij, na voortzetting van zijn studie in de Verenigde Staten van 1960 tot 1963, wederom heeft gewerkt in Frankrijk in 1964 en 1965, vervolgens in de Verenigde Staten tot 1971 en sindsdien in België werkzaam is;

5 dat het verzoek van de betrokkene tot inkoop van zijn studietijdvakken werd afgewezen door het bevoegde Belgische orgaan, verweerder in het hoofdgeding, op grond dat in casu niet was voldaan aan een der in de Belgische wettelijke regeling gestelde voorwaarden, namelijk dat na de studie allereerst een beroepsarbeid moet zijn verricht, welke de toepassing van de Belgische wettelijke regeling betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers meebrengt;

6 Overwegende dat in de eerste plaats wordt gevraagd of de voorwaarde van artikel 7, paragraaf 1, sub 1e, van het Belgisch Koninklijk Besluit van 21 december 1967 — inhoudende dat de werknemer die studietijdvakken in aanmerking wil doen nemen, moet bewijzen dat hij na zijn studie allereerst beroepsarbeid in België heeft verricht — een clausule is die de toelating tot een vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering afhankelijk stelt van de verplichting een verzekeringstijdvak te vervullen, in de zin van artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71, ofwel een clausule in de zin van een andere gemeenschapsbepaling;

7 dat in de tweede plaats wordt gevraagd of, zo neen, de werknemer van Belgische nationaliteit dan aanspraak kan maken hetzij op gelijkheid van behandeling in de zin van artikel 3, lid 1, van verordening 1408/71, hetzij op inaanmerkingneming van het in Frankrijk vervulde tijdvak van verzekering als tijdvak vervuld onder de Belgische wetgeving, in de zin van artikel 45, lid 1, dier verordening, dat wil zeggen voor het verkrijgen, het behoud of het herstel van het recht op uitkeringen krachtens de ouderdoms- en overlijdensverzekering (pensioenen), of in de zin van enige andere gemeenschapsbepaling;

8 Overwegende dat artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71, zoals gewijzigd bij verordening 2864/72 van de Raad van 19 december 1972 (PB L 306, blz. 1), bepaalt: „Indien de wetgeving van een Lid-Staat de toelating tot de vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering afhankelijk stelt van de vervulling van tijdvakken van verzekering, worden, voorzover nodig, de tijdvakken van verzekering of van wonen welke krachtens de wetgeving van een andere Lid-Staat zijn vervuld, in aanmerking genomen alsof het tijdvakken van verzekering betrof welke krachtens de wetgeving van eerstbedoelde Staat waren vervuld";

9 Overwegende dat verzoeker in het hoofdgeding betoogt dat de inaanmerkingneming van studietijdvakken voor de vaststelling van rechten op werknemers-

pensioen is te beschouwen als een toelating tot de vrijwillige of facultatieve verzekering, welke aanleiding geeft tot toepassing van artikel 9, lid 2;

10 dat verweerder in het hoofdgeding dit echter betwist op grond dat enerzijds de gelijkstelling van studietijdvakken met arbeidstijdvakken geen toelating tot de vrijwillige verzekering vormt, en dat anderzijds artikel 9, lid 2, slechts van toepassing is op tijdvakken van vrijwillige of facultatieve verzekering, die zijn vervuld na een tijdvak van verplichte verzekering;

11 dat verweerder in het hoofdgeding tot staving van zijn eerste tegenwerping aanvoert dat de Belgische wetgeving naast de gelijkstelling van studietijdvakken met arbeidstijdvakken ook een zogenaamde „vrijwillige verzekering" kent, waarbij de bijdragen anders worden berekend dan bij de inaanmerkingneming van studietijdvakken en ook de wijze van toepassing verschilt;

12 Overwegende dat bij vergelijking van de teksten in de zes officiële talen blijkt dat de verschillende taalversies van artikel 9 uiteenlopen zowel wat betreft het onderscheid tussen vrijwillige en facultatieve verzekering als wat betreft het begrip „voortzetting" dier verzekering;

13 dat immers in de verschillende taalversies de volgende termen worden gebezigd:

— freiwillige Versicherung oder freiwillige Weiterversicherung,

— voluntary or optional continued insurance,

— frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring,

— assurance volontaire ou facultative continuée,

— assicurazione volontaria o facoltativa continuata,

— vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering;

14 Overwegende dat deze verschillende gebezigde termen in ieder geval blijk geven van de bedoeling alle soorten van verzekering met een element van vrijwilligheid te dekken, ongeacht of het daarbij gaat om de voortzetting van een tevoren gevestigde verzekeringsverhouding;

15 Overwegende dat de gelijkstelling van studietijdvakken met arbeidstijdvakken slechts zin heeft, indien deze de betrokkenen een recht op het genot van verzekering over bedoelde tijdvakken verschaft, op voorwaarde van betaling van de in de nationale regeling genoemde bijdragen;

16 dat derhelve deze gelijkstelling, voor de toepassing van artikel 9, lid 2, moet worden beschouwd als toelating tot een vrijwillige verzekering;

17 Overwegende dat mitsdien op de eerste vraag van de Arbeidsrechtbank te Charleroi moet worden geantwoord dat de term „vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering" in artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 mede doelt op de gelijkstelling, voor verzekeringsdoeleinden, van studietijdvakken met arbeidstijdvakken, ongeacht of het daarbij gaat om de voortzetting van een tevoren gevestigde verzekeringsverhouding;

18 Overwegende dat hiermede de tweede vraag niet meer behoeft te worden beantwoord;

Ten aanzien van de kosten

19 Overwegende dat de kosten, door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen;

20 dat de procedure ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door de Arbeidsrechtbank te Charleroi bij vonnis van 9 september 1976 gestelde vragen, verklaart voor recht:

**De term, „vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering" in artikel 9, lid 2, van verordening 1408/71 doelt mede op de gelijkstelling, voor verzekeringsdoeleinden, van studietijdvakken met ar-**

**beidstijdvakken, ongeacht of het daarbij gaat om de voortzetting van een tevoren gevestigde verzekeringsverhouding.**

Kutscher Donner Pescatore Mertens de Wilmars Sørensen

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Touffait

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op zestien maart negentienhonderdzevenenzeventig.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher

## CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL G. REISCHL VAN 2 MAART 1977 [1]

*Mijnheer de President,*
*mijne heren Rechters,*

Naar Belgisch recht kunnen werknemers door het betalen van bijdragen studieperioden in aanmerking doen nemen als perioden van tewerkstelling onder de algemene pensioenregeling voor werknemers. Ingevolge artikel 3, paragraaf 4, van het Koninklijk Besluit van 24 oktober 1967 kunnen belanghebbenden telkens met werking vanaf de eerste januari van het jaar waarin zij de leeftijd van twintig jaar bereiken, van die mogelijkheid gebruik maken. Hoofdvoorwaarde is volgens artikel 7 van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 (gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 3 december 1970) dat betrokkene bewijst aanstonds na zijn studie een beroepsarbeid te hebben verricht, op grond waarvan hij was onderworpen aan Koninklijk Besluit nr. 50 van 24 oktober 1967. Bij toerekening wordt elk studiejaar in aanmerking genomen naar gelang van de eerste tewerkstelling na zijn studie. Wat de bijdragen betreft, dienen over studiejaren die vóór 1 september 1954 waren aangevangen, forfaitaire bedragen te worden betaald. Over studiejaren, aangevangen na 31 augustus 1954, wordt de bijdrage berekend naar het aandeel van de werknemer in de bijdrage voor de sociale verzekering volgens het stelsel waaraan de werknemer onderworpen was uit hoofde van zijn bovengenoemde eerste tewerkstelling. De berekening geschiedt op basis van het bij de aanvang van het studiejaar geldende bedrag der bijdrage en anderzijds van het loon over de eerste twaalf maanden van de eerste tewerkstelling na de studie.

Verzoeker in het hoofdgeding, een Belg, geboren op 12 april 1931, doet een beroep op deze regeling.

Zijn antecedenten in deze zijn de volgende: hij doorliep een ingenieursstudie

1 — Vertaald uit het Duits.